

Kunnskapsdepartementet
Postboks 8119 Dep
0032 Oslo
postmottak@kd.dep.no

30. juni 2020

Høringssvar NOU 2019: 23 *Ny opplæringslov* og NOU 2019: 25 *Med rett til å mestre*

NOU 2019: 23 *Ny opplæringslov* ble overlevert Kunnskapsdepartementet (KD) 13. desember 2019 og NOU 2019: 25 *Med rett til å mestre* ble overlevert KD 17. desember.

Begge innstillingene er omfattende og Faglig råd har behandlet det rådet mener er mest relevant for rådets mandat og arbeid. Faglig råd for bygg- og anleggsteknikk behandlet sitt høringssvar i rådsmøte onsdag 10. juni. Rådet har også sendt innspill til SRYs behandling av innstillingene.

I dette høringssvaret behandles Liedutvalget først, deretter Opplæringslovutvalget.

Stortinget behandlet Melding til Stortinget nr. 20 (2012-2013) *På rett vei* i juni 2013, og Stortinget ba da om at regjeringen gjennomgikk tilbudsstrukturen innenfor de yrkesfaglige utdanningene i samarbeid med partene i arbeidslivet. Kunnskapsdepartementet (KD) ga gjennom oppdragsbrev til Utdanningsdirektoratet (Udir) instruksjoner om hvordan de ville at gjennomgangen av tilbudsstrukturen skal gjennomføres.

Faglig råd for bygg- og anleggsteknikk anbefalte endringer av tilbudsstrukturen og fagutdanningen (i utviklingsredegjørelsen av juni 2016 del II) som forutsatte endringer av lover, forskrifter, avtaler m.m. Rådet mente at endringer måtte til for at fagutdanningen for bygge- og anleggsnæringen i Norge skulle være relevant og fremtidsrettet for den enkelte ungdom og for arbeidslivet.

I forbindelse med arbeidet nedsatte Kunnskapsdepartementet flere yrkesutvalg. Et utvalg tok for seg bygg, elektro og industri, og de skrev blant annet:

Utvalget mener at den norske arbeidslivsmodellen er viktig for fag- og yrkesopplæringen. Utvalget har stor tro på at organiseringen av arbeidslivet er en viktig bærebjelke for konkurransekraften og innovasjonsevnen i norsk næringsliv. Det er avgjørende for at norsk næringsliv skal kunne konkurrere mot lavkostland, at arbeidstakerne medvirker bredt og direkte til å utvikle effektive arbeidsprosesser, ta i bruk ny teknologi, utvikle nye produkter og forretningsmodeller. Arbeidslivet trenger fagarbeidere med teoretisk og yrkesfaglig kompetanse på høyt nivå.

Faglig råd for bygg- og anleggsteknikk støttet dette utsagnet, og hadde en rekke konkrete forslag til endringer i fremtidens yrkesfagutdanning. Den vedtatte tilbudsstrukturen for bygg- og anleggsteknikk har

tatt hensyn til mange av rådets forslag og innvendinger, men yrkesfagutdanningen er fortsatt ikke innrettet etter sine egne premisser og arbeidslivets behov. Liedutvalgets forslag kommer yrkesfagutdanningen en del imøte.

Bygge- og anleggsnæringen er blant landets største næringer. Det er omlag 230 000 medarbeidere i utførende sektor og det er totalt 350 000 medarbeidere i næringer når vi tar med eiendom og drift av eiendom. For utførende del har Fafo anslått årlig rekrutteringsbehov til omlag 7 500 fagarbeidere hvert år. I dag tar omlag 5 000 fag-/svennbrev innen for bygg- og anleggsteknikk. Litt over 50 % av disse er ungdom og resten er voksne lærlinger og praksiskandidater. Spriket dekkes i det alt vesentlige av utenlandsk arbeidskraft.

I utviklingsredegjørelsen fra juni 2016 antok faglig råd at behovet for kvalifisert arbeidskraft (fag-/svennbrev) vil øke innenfor næringen. Undersøkelser viser at det er omlag 60 % av de utførende som i dag har formell kompetanse. Det er mange dyktige medarbeidere i næringen uten formell kompetanse, men rådet mener at antallet med formell kompetanse bør opp til over 80 %.

Skal næringen klare å ta del i, og gjøre seg nytte av, digitale verktøy, roboter, mere industriell produksjon mv., samtidig som vi skal inn i et grønt skifte med mer gjennbruk og sirkulær økonomi, må flere i næringen ha formell kompetanse.

Det er derfor også viktig for faglig råd at den utenlandske arbeidskraften får bruk sin kompetanse fra hjemlandet, og ikke minst, får mulighet til å få den verifisert og godkjent i Norge. Det er videre viktig at de får mulighet til supplere sin kompetanse fra hjemlandet med kompetanse i Norge, slik at de også kan få mulighet til å ta et norks fag-/svennbrev. Rådet vil her vise til evalueringen av NOKUTs ordning for godkjenning av utenlandsk fagutdanning og evalueringen av denne.

NOU 2019: 25 *Med rett til å mestre* - Liedutvalget

Liedutvalget legger frem tre overordnede forslag, som viser retning for videregående opplæring og legger føringer for resten av utvalgets forslag. I dette notatet presenteres disse tre forslagene først.

Utvalgets innstilling omfatter hele videregående. Rådet legger særlig vekt på yrkesfagutdanningen i dette høringssvaret.

Liedutvalgets mandat har vært å vurdere om strukturen og innholdet i den videregående opplæringen gir elevene de beste forutsetningene for å lære og fullføre videregående opplæring, samt vurdere hvor godt elevene forberedes til studier og jobb. De legger tilbudsstrukturen som skal innføres høsten 2020 til grunn for arbeidet. Dette er den første helhetlige gjennomgangen av den videregående opplæringen siden Reform-94. Regjeringen tar sikte på å legge frem en stortingsmelding om videregående opplæring våren 2021.

Utvalget har tre overordnede forslag

1. Utvidelse av retten til videregående opplæring

I dag har alle rett til tre års videregående opplæring. Utvalget foreslår å utvide retten til videregående opplæring fra en rett til tre års heltids opplæring til en rett til å fullføre med studie- og yrkeskompetanse, ikke begrenset i tid. Den enkelte skal også ha rett til å ta et fagbrev nummer to. Økt fullføring til yrkesfag eller studieforberedt er et overordnet mål.

Flere skal få den kompetanse som etterspørres i samfunnet og i arbeidslivet. Forslaget tar hensyn til at elever/lærlinger har ulike forutsetninger og at utformingen av tilbudet må være tilpasset dette. Noen trenger lenger tid mens andre trenger kortere tid.

Faglig råd mener at retten må være utformet slik at den legger til rette for livslang læring, og at unge og voksne kan ta del i kompetanseutvikling etter som behov og krav endrer seg.

Innenfor bygg- og anleggsteknikk tas det hvert år omlag 5 000 fag-/svenneprøver. Litt over halvparten er unge med rett, resten er voksne uten rett og praksiskandidater. Det vil si at bygge- og anleggsnæringen rekrutterer bredt, og relevant utdanning må være tilgjengelig i alle aldre. Det må være rett til omvalg, ny utdanning og karriere og etter- og videreutdanning. At unge og voksne kan søke på samme tilbud kan samlet gi bedre grunnlag for å etablere tilbud i Vg2-programområder i alle deler av landet. Det er svært viktig at tilbudet i Vg2 blir bedre enn det er i dag, særlig er de mindre lærefagene avhengig av dette.

Retten til å få innvilget ett av tre førstevalg må knyttes sterkere til arbeidslivets behov og etterspørsel etter kvalifisert arbeidskraft.

Faglig råd støtter utvidelse av retten slik den er beskrevet av utvalget, det vil si å utvide retten til videregående opplæring fra en rett til tre års heltids opplæring til en rett til å fullføre med studie- og yrkeskompetanse, ikke begrenset i tid.

2. Høy kvalitet på sluttkompetansen

Utvalget mener at videregående opplæring skal være et eget, selvstendig opplæringsnivå, som bygger på, men ikke er en forlengelse av grunnskolen.

Strukturen med to hovedløp og sluttkompetanser (yrkeskompetanse og studiekompetanse) beholdes, men hovedformålet med sluttkompetansene skal bli tydeligere. Hovedformålet med yrkesfag er å utdanne fagarbeidere, mens hovedformålet med studieforberedende er å forberede for studier.

Utvalget vil styrke kvaliteten ved i større grad å rendyrke de to utdanningsløpene. Det vil gi større forskjeller mellom utdanningsløpene og færre overgangsmuligheter underveis. Påbygging til generell studiekompetanse etter Vg2 yrkesfag foreslås fjernet, mens retten til påbygg etter fullført fag-/svennebrev opprettholdes.

Faglig råd har hele tiden arbeidet ut fra at yrkesfag er en utdanning i ordets rette forstand (utdanning = systematisk opplæring over tid). Utvalgets argument om at studieforberedende og yrkesfagutdanning er to forskjellige løp støttes av rådet, men går ikke langt nok. Studieforberedende er en treårig forberedelse for studier, mens yrkesfagutdanning er en avsluttende fagutdanning som normalt tar fire år, og som er spesielt utformet for å gi mennesker en fagutdanning som er godt tilpasset det behov arbeidslivet har.

Rådet støtter derfor at videregående opplæring skal munne ut i to tydelige sluttkompetanser og at utdanningsløpene i større grad rendyrkes. Rådet ønsker en yrkesfagutdanning med høy faglig kompetanse som bygger på arbeidslivets behov, og utvalgets forslag går i den retningen, men ikke langt nok som nevnt ovenfor.

I Kunnskapsløftet ble fellesfagene i yrkesfag samordnet med studieforbereidende fordi det skulle være enkelt for den enkelte å hoppe over fra yrkesfag til studieforbereidende. Utvalgets forslag om to tydelige utdanningsløp innebærer etter rådets mening at programfag og fellesfag kan samordnes på en bedre måte enn i dag.

Det vil ikke være behov for at fellesfagene i yrkesfag Vg1 og Vg2 følger fellesfagene i Vg1 studieforbereidende slik det er innrettet i dag. Fellesfagene i yrkesfagene kan i en ny struktur integreres med programfagene i Vg1 og Vg2 og lærefaget i Vg3. Rådet mener at å fullintegrere fellesfagene sammen med programfagene vil øke relevansen for fellesfagene for den enkelte elev og at dette vil øke læringsutbyttet både i fellesfag og i programfag. Dette vil styrke den totale fagkompetansen til den enkelte nyutdannede.

I det arbeidslivet vi har foran oss vil kunnskap (slik kunnskap og ferdigheter er definert i Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk – NKR) bli enda viktigere enn det tradisjonelt har vært. Digitalisering, effektivisering, industriell produksjon, nye forretningsmodeller, energieffektivisering, og stadig større behov for å ivareta eksisterende anlegg og bygningsmasse (rehabilitering og restaurering), vil gi enda større krav til kunnskap og ferdigheter enn det vi ser i dag.

For å nå utvalgets forslag om høy kvalitet på sluttkompetanse må utdanningen være enda tydeligere innrettet mot fagenes og samfunnets behov. Den enkeltes sluttkompetanse vil da også bli enda mere relevant for arbeidslivet.

3. Opplæring tilpasset faglig ståsted

Utvalget foreslår at videregående opplæring gjennomgående skal være basert på kvalifikasjoner, det vil si at den enkelte skal få et tilbud som vedkommende er kvalifisert for. For at flere skal oppleve mestring, må opplæringen i større grad være tilpasset den enkeltes faglige ståsted. Utvalget foreslår at alle må ha bestått de fagene som kvalifiserer for neste nivå i opplæringen, og at det stilles krav til bestått i alle fag ved opptak til videregående skole. Faglig råd støtter dette. Det er svært viktig at den enkelte må beherske et nivå før de kan gå videre til neste nivå.

Utvalget foreslår også at det tilbys obligatoriske innføringsfag i norsk, engelsk og matematikk og obligatorisk språkopplæring for de som har behov. Rådet mener at det må stilles krav til bestått i alle fag ved opptak til videregående skole. Det å være kvalifisert for neste nivå i opplæringen vil styrke læringsmiljøet, bedre læringsutbyttet for den enkelte og som resultat gi bedriftene større tilgang på kvalifisert arbeidskraft med enda bedre fagkompetanse.

Jf. forskrift til opplæringslova §3-50 skal lærlingen eller eleven som hovedregel ha bestått alle fag og eksamener som er fastsatt i fag- og timefordelingen for utdanningsprogrammet før fag- svenneprøven kan gjennomføres. Lærlinger og elever som har fulgt opplæringen, men ikke har bestått i inntil to av fellesfagene, kan likevel få fremstille seg til fag- eller svenneprøven. Faglig råd mener at man ikke skal kunne fremstille seg til fag- svenneprøve før man er kvalifisert i alle fag, fellesfag og programfag.

Andre forslag

Voksne i videregående opplæring

Utvalget viser til at utviklingstrekk i arbeidslivet, økt utdanningsnivå i befolkningen og økt innvandring gjør at det er behov for andre ordninger for å møte voksnes kompetansebehov i dag enn det som ble etablert med Reform-94. Utviklingen tilsier et økt behov for kompetanse på videregående nivå, da særlig fag-/svennebrev.

Utvalget foreslår derfor å styrke voksnes rett til videregående opplæring og at flere voksne får tilgodesett sin realkompetanse slik at opplæringen treffer best mulig. Som beskrevet ovenfor er det nesten 2 500 voksne som hvert år tar fag-/svennebrev. Dette viser at voksne allerede er en meget viktig ressurs for næringen og ikke minst ervoksne ufaglærte (ufaglært i bygge- og anleggsnæringssammenheng) en stor arbeidskraftressurs. Det er derfor viktig for rådet at voksne har mulighet til å formalisere sin kompetanse med fag-/svennebrev og mulighet til å ta flere fag-/svennebrev.

Det er derfor også viktig at det ikke er noen begrensning på hvor mange fagutdanninger det er mulig å ta. Det kan være et spørsmål om hvor mange fagutdanninger som utløser tilskudd og plikt for fylkeskommunen til å stille med skoleplasser, men uansett må det ikke være begrensning i muligheten til å tilegne seg ny formell kompetanse.

Det er videre viktig at voksne med annen fullført utdanning (fagskole- bachelor- og/eller masterutdanning) får mulighet til å kunne velge en ny karriere innenfor bygg- og anleggsnæringen dersom de ønsker det.

Det er videre viktig at systemet for praksiskandidater videreutvikles slik at flere velger å formalisere sin uformelle kompetanse. Systemet med praksiskandidateksamen må videreutvikles og gjennomføres flere ganger enn hvert halvår. Det bør også etableres et nasjonalt system for yrkesteoriundervisning.

Nasjonale/regionale kompetansentre – tilbud til de små fagene

Rådet vil her først vise til rådets utviklingsredegjørelse fra juni 2016 kapittel 6, hvor rådet skrev om behov for tilbud for de mindre fagene – Kompetansesentre. Det vises her også til oppdraget de faglige rådene fikk fra KD/Udir våren 2020 om samme sak.

Liedutvalget peker på utfordringer med å tilby alle fag over hele landet, og at en løsning kan være at elever som ønsker utdanning i mindre lærefag, kan søke seg til færre og sterkere fagmiljøer. Utvalget mener at det kan være behov for å definere regionale kompetansesentre som har et særlig ansvar for opplæring i små fag og utstyrstunge fag. Regionale/nasjonale kompetansesentre er nødvendig for å samle og bevare kompetansen i midre fag, og for å sikre elevgrunnlaget.

Faglig råd for bygg- og anleggsteknikk frykter at de små fagene vil forsvinne dersom de ikke tas vare på og gis et tilbud gjennom etableringen av kompetansesentre. De regionale/nasjonale kompetansesentrene må forvaltes av fylkeskommunene. Myndighetene og partene (Faglig råd) må samarbeide om å definere hvilke fag som har behov for spesielle tiltak, og i hvilke områder. Forutsetningen for at en slik modell med regionale/eller nasjonale kompetansesentre skal kunne gjennomføres, er at det etableres et tilfredsstillende finansieringssystem. De fylkeskommunene som forvalter et eller flere sentre, må få en tilleggsfinansiering fra staten, ut over finansieringen av normale Vg2-tilbud. Flere små fag bør samles om fellesfag, mens verkstedsundervisning og utplassering foregår i ønsket lærefag (programfag Vg2).

Dette betyr ikke at alt skal foregå på et fysisk sted. Det er viktig at ansvar for tilbudet er plassert et sted i en region, landsdel, eller for hele landet for de miste fagene, men undervisningen kan være samlingsbasert, nettbasert, eller andre former for undervisning i samarbeid me lokale bedrifter, slik at færrest mulig elever må flytte.

Sentrene bør også få ansvar for kompetansehevingstiltak for lærere. Utvalget foreslår at det settes ned et forprosjekt som kartlegger det faktiske behov for etablering av kompetansesentre.

Etter rådets mening har vi mye kunnskap om manglende Vg2-tilbud for mindre lærefag, og de fagenes store problemer med å rekruttere læringer fra Vg2. Som rådet tidligere har skrevet er det stort behov for å finne løsninger som gir de mindre fagene Vg2 tilbud. Dersom det kan bidra til å finne en løsning på de mindre fagenes problemer, støtter rådet at det gjennomføres en utredning i saken, men den bør utføres raskt slik at kompetansesentre kan bli del av tilbudsstrukturen inne rimelig kort tid.

Opplæringsmodeller for yrkesfag

Utvalget mener det er rom for større grad av variasjon mellom fagene når det gjelder opplæringsmodeller i yrkesfag, og at det er sluttkompetanse i hvert fag som må være utgangspunktet. Utvalget foreslår at opplæringsmodell for det enkelte lærefag fastsettes nasjonalt med utgangspunkt i behovet i bransjen, men at det kan etableres modeller regionalt i samarbeid med partene i arbeidslivet i henhold til en nasjonal standard. Det vil for eksempel si at en skole kan tilby vekslingsløp uten å måtte tilby ordinært løp parallelt.

Rådet har tidligere støttet undervisning som foregår i forskjellige vekslingsmetoder. Undervisning som foregår i en systematisk veksling mellom skole og bedrift, praksis og teori (ferdigheter og kunnskap) er etter rådets mening en metode som gir godt læringsutbytte.

Faglig råd støtter dette, men det er viktig at det er lokalt samarbeid som legges til grunn for ulike opplæringsmodeller. Her vil også Yrkesopplæringsnemndene kunne ha en rolle.

Styring, roller og ansvar i videregående opplæring

Utvalget mener at det er behov for å forsterke samarbeidet mellom utdanningsmyndigheter, Samarbeidsrådet for yrkesopplæring (SRY) og faglige råd. Utvalget foreslår videre at yrkesopplæringsnemndene (y-nemndene) i fylkene skal ha kompetanse til å gi innstilling om dimensjonering av skoletilbudet til politisk behandling. Utvalget ønsker også å styrkes samarbeidet mellom de faglige rådene og fylkeskommunen. Fylkeskommunen må ta et større ansvar for å hjelpe elever å finne læreplass og å følge opp lærlingen gjennom læretiden. Utvalget fremhever opplæringskontorene rolle og arbeid som sentrale i lærlingordningen.

Mandat for faglige råd fastslår at de faglige rådene skal ha avgjørende innflytelse på det faglige innholdet i læreplaner på Vg3. Dette innebærer at myndighetene skal legge til rette for å iverksette forslag til endringer i læreplaner på Vg3 dersom de ikke er i strid med opplæringslov eller forskrift, de ikke har større økonomiske konsekvenser og ikke har vesentlige konsekvenser for innhold eller struktur på Vg1 og Vg2. Myndighetene skal legge særlig stor vekt på de faglige rådets forslag til endringer i tilbudsstrukturen på Vg3. Rådet er enig i at partssamarbeidet bør styrkes ytterligere, og at de faglige rådene får en enda sterkere rolle og innflytelse på hele yrkesfagutdanningen, samt voksnes rett til fagutdanning. Rådet mener derfor at den avgjørende innflytelsen på det faglige innholdet i Vg3 læreplanen også utvides til å gjelde Vg1 og Vg2, etter de samme forutsetninger som for Vg3.

Rådet er også enig at y-nemndenes råd må tillegges avgjørende vekt (vedtakskompetanse). Inntill 2007 hadde y-nemdene forvaltningsoppgaver, som de da mistet. Det viktigste for rådet er at y-nemdene får tilbake en innstillingsrett, og plikt, slik at det er nemnden som innstiller til fylkestinget om hvilken tilbudsstruktur fylket bør ha. Fylkeskommunen må ha plikt til å bistå i dette arbeidet.

Videre utdanning etter fag-/svennebrev

Det er svært viktig at fagskolen bygges ut etter de intensjonene som Stortinget har vedtatt i forbindelse med fagskolemeldingen (2017). Stortinget har i forbindelse med koronatiltak våren 2020 gitt midler til flere studieplasser til fagskolen. Det er også et flertall i Stortinget (i forbindelse med behandling av meldingen *Lære hele livet*) om å øke antall plasser i fagskolen ytterligere. Regjeringen har også varslet at det kommer en opptrappingsplan våren 2021. Det er også etablert flere bransjeprogram som bruker fagskolen som instrument for kompetansebygging i arbeidslivet.

For de fagutdannede er dette svært viktig og det gir mulig å spesialisere og fordype seg i sitt lærefag som etter- og videreutdanning, og det gir mulighet til videre utdanning som bygger på relevant fag-/svennebrev.

Dette vil gi mange i næringen mulighet for en lengre karriere i sitt fag, nye fagområder og i næringen. Nøyaktig det som er regjeringens mål med at de fleste av oss må arbeide noe lengre enn i dag.

Slike utviklingsmuligheter er også viktig for mange unge som skal ta et yrkesvalg, og for voksne som ønsker andre utfordringer innenfor bygg- og anleggsnæringen.

NOU 2019: 23 Ny opplæringslov

Kap. 24 Rett til videregående opplæring

Utvalget foreslår at retten til videregående opplæring i hovedsak videreføres, og foreslår at det stilles krav om et visst omfang av grunnskoleopplæring for at en elev kan sies å ha fullført grunnskolen. Videre foreslås det at det innføres en rett til ett år ekstra grunnskoleopplæring ved en videregående skole for de som avslutter grunnskolen uten tilstrekkelig opplæring til få vitnemål.

Liedutvalget har også drøftet forslag om utvidet rett til videregående opplæring, rett til å fullføre med en sluttkompetanse, forslag om innføringsfag tilpasset den enkeltes faglige ståsted og prinsippet om at den enkelte må ha bestått fagene for å være kvalifisert til neste nivå.

Faglig råd støtter Opplæringslovutvalgets forslag, se ovenfor om samme sak i Liedutvalget.

Utvalget foreslår å videreføre retten til påbygg til generell studiekompetanse for dem som har bestått fag- og yrkesopplæringen. Faglig råd vil her peke på at det ikke er en bestemt tid som er viktig, men er rett til å ta de fag som mangler dersom man vil utdanne seg videre etter en fagutdanning. Det vil si at retten ikke begrenses til ett år.

Utvalget foreslår at retten til gratis videregående opplæring videreføres. Faglig råd støtter forslaget.

Kap. 29 Videregående opplæring i bedrift

Utvalget foreslår at loven benytter «lærling» og «lærekontrakt» som fellesbenevnelse for alle som får fagopplæring i bedrift, og for kontrakter om fagopplæring.

Rådet mener at dagens § 4-1 i Opplæringsloven bør beholdes. Paragrafen beskriver klart hvem som er lærling, praksisbrevkandidat, lærekandidat og kandidat for fagbrev på jobb. Det er viktig at begrepet lærling er for den person som har tegnet en opplæringskontrakt for å fullføre en yrkesfagutdanning.

Utvalget foreslår at «prøve» og «dokumentasjon» skal brukes som fellesbenevnelse for sluttvurderinger i fag- og yrkesopplæringen, og oppfordrer departementet til å vurdere om det er behov for alle de ulike ordningene og benevnelsene.

Fag- og svenneprøve er en avsluttende eksamen og selve fag-/svennebrevet er dokumentasjonen på bestått eksamen. I tillegg får den enkelte vitnemål med karakterer fra Vg1 og Vg2 fellesfag og programfag. Faglig råd mener at dagens system bør beholdes.

Utvalget foreslår at opplæringsloven fullt ut skal regulere opphør av både arbeidsavtale og lærekontrakt.

Arbeidsavtaler reguleres i arbeidsmiljøloven (AML) og det skal det fortsatt gjøres. Når det gjelder lærlinger er arbeidsavtalen en tidsavgrenset avtale som gjelder like lenge som lærekontrakten. Det er viktig at arbeidsavtalen avsluttes samtidig som lærekontrakten avsluttes. Dersom vedkommende stryker til fag-/svenneprøven har de rett til å gjennomføre ny prøve innen 6 måneder. Lærekontrakten kan etter avtale forlenges, men dette må godkjennes av fylkeskommunen.

Rådet mener at arbeidsavtalen fortsatt må være forankret i arbeidsmiljøloven og lærekontrakten er forankret i opplæringsloven.

Utvalget foreslår at det ikke skal være en terskel for heving av kontrakten om opplæring etter ønske fra lærlingen. Rådet støtter ikke dette. Rådet mener at det må være en begrunnelse for å ønske å heve en lærekontrakt.

Lovutvalget forslår å ikke videreføre en særskilt rett til tilgang til PP-tjenesten for lærlinger. Vi forstår at lovutvalget mener at lærlingene uansett mener at denne retten er sikret i forslag til § 10-12 videreført reguleringen i dagens lov § 5-6 som sier at PP-tjenesten skal sørge for at det blir utarbeidet sakkyndige vurderinger i alle tilfeller der det er påkrevd etter lov eller forskrift. Vi mener imidlertid at tilgangen til PP-tjenester er så viktig at eventuelle endringer i lovteksten må gjøres på en slik måte at denne retten kommer tydelig frem også i fremtiden.

Utvalget foreslår at opplæringskontor ikke reguleres i opplæringsloven, og dermed heller ikke kan godkjennes som lærebedrift. Rådet mener at opplæringskontors formål og oppgaver må forankres i lov og forskrift. Ca. 75 % av lærlingene innenfor bygg- og anleggsteknikk har sin lærekontrakt med et opplæringskontor.

Opplæringskontorene er blitt en meget viktig del av fagopplæring i bedrift – Vg3, men det er for stor variasjon i kvalitet og oppfølging av lærlingene og bedriftene. Rådet mener derfor at opplæringskontorene har en viktig rolle i den fremtidige fagutdanningen, og vi foreslår derfor at opplæringskontorenes formål og

oppgaver forankres i opplæringsloven og tilhørende forskrifter. Rådet mener det bør utredes deltakelse fra lærlingenes organisasjon i styret i opplæringskontoret.

Nedenfor er listet opp punkter som bør forankres i lov/forskrift.

- Formålet er: Opplæringskontor er et Samarbeidsorgan som påtar seg opplæringsansvar. Opplæringskontoret er eid av de opplæringsbedriftene som har lærlinger ved kontoret. Lærlingene får opplæring i en medlemsbedrift eller i perioder i forskjellige medlemsbedrifter.
- Opplæringskontor tegner lærekontrakt med lærling. Lærlingen skal ha arbeidsavtale med sin lærebedrift. Opplæringskontoret skal kvalitetssikre gjennomføringen av opplæringen i medlemsbedrift.
- Opplæringskontoret skal være egen juridisk enhet. Medlemsbedriftene som tar imot lærlinger, må være godkjente lærebedrifter av fylkeskommunen.
- Opplæringskontorenes oppgaver forankres i forskrift til opplæringsloven.

Faglig råd er informert om at flere av partene i rådet vil gi mer detaljert hørings svar på punktet om opplæringskontorer. Faglig råd har derfor begrenset seg til disse fire overordnede punktene.

Utvalget foreslår å tydeliggjøre at fylkeskommunen har plikt til å veilede og kontrollere at godkjente lærebedrifter oppfyller kravene i loven, se forslag til § 8-9.

Rådet støtter dette.

Utvalget foreslår at fylkeskommunenes ansvar for formidling kommer tydeligere fram av loven, og at ansvaret utvides til å omfatte alle kvalifiserte søkere, se forslag til § 8-7.

Dette er en oppgave mange opplæringskontorer utfører for fylkeskommunen i dag, men er ikke lovhjemlet. Rådet mener at opplæringskontorene kan fortsette å utføre denne oppgaven.

Utvalget foreslår å videreføre en regulering av y-nemndene, men å endre loven slik at y-nemndens råd skal tillegges stor, ikke avgjørende, vekt. I 2007 mistet y-nemndene sin vedtakskompetanse. Begrunnelsen den gang var blant annet at det ikke var naturlig at y-nemndene hadde forvaltningsmessige oppgaver.

Y-nemndens medlemmer er partene i arbeidslivet og andre relevante organisasjoner. Arbeidsgiver- og arbeidstakerorganisasjonene skal ha flertall i nemnden. Det er meget viktig for dimensjoneringen av yrkesfagutdanningen at skoletilbudene i det alt vesentlige følger behovet i arbeidslivet, og at dette må tillegges avgjørende vekt.

Rådet er også enig at y-nemndenes råd må tillegges avgjørende vekt (vedtakskompetanse). Inntill 2007 hadde y-nemdene forvaltningsoppgaver, som de da mistet. Det viktigste for rådet er at y-nemdene får tilbake en innstillingsrett, og plikt, slik at det er nemnden som innstiller til fylkestinget om hvilken tilbudsstruktur fylket bør ha. Fylkeskommunen må ha plikt til å bistå i dette arbeidet. Y-nemdene bør også ha avgjørende myndighet også ved opprettelse av opplæringskontor.

Y-nemndene må lovfestes og oppgavene forskriftsfestes.

Kap. 45 Grunnskoleopplæring og videregående opplæring for voksne

Faglig råd viser her til svar til Liedutvalget om voksne i videregående opplæring, se ovenfor.

Opplæringslovutvalget i 45.4.1.: *Utvalget foreslår enkelte utvidelser av de voksnes rettigheter og andre innholdsmessige endringer i reglene om grunnopplæring for voksne. Utvalgets oppgave har vært å vurdere regelstyringen av grunnopplæringen. Utvalget har ikke hatt kapasitet til å vurdere behovet for større omlegginger og endringer av grunnopplæringen for voksne. Slik endringer vil gjerne også ha en kostnadsside som går ut over begrensingen i utvalgets mandat om at forslaget ikke skal ha vesentlige økonomiske konsekvenser. Det er andre pågående utvalgsarbeid, som Liedutvalget (se blant annet kapittel 45.3.2), som er nærmere til å vurdere behovet for større endringer av grunnopplæringen for voksne, inkludert større utvidelser av rettighetene. Liedutvalget (NOU 2018 15) peker også på at man i dag har et stadig større behov for å fornye, oppdatere og utvide sin kompetanse som voksen i arbeidslivet. Utvalget mener at rettighetene voksne har, ikke fanger opp at behovet for kompetanse er annerledes nå enn den gangen rettighetene ble utviklet.*

Kap. 47 Statlig oppnevnte råd, utvalg, klagenemnder og læreplangrupper

Utvalget foreslår ikke å videreføre plikten til å ta imot verv i råd, utvalg eller nemnd i den nye loven. Rådet mener at plikten må opprettholdes. Partene i arbeidslivet foreslår personer til de forskjellige råd og utvalg som skal ha partsdeltakelse. Det forutsettes at de som foreslår har sjekket at vedkommende personer er tilgjengelig for oppgaven.

Utvalget foreslår at Samarbeidsrådet for yrkesopplæring (SRY), de faglige rådene, læreplangrupper og klagenemnd for ikke bestått fag- og svenneprøve ikke reguleres i den nye loven.

Utvalget begrunner forslaget blant annet med at statlige utdanningsmyndigheter er forpliktet av ILO-konvensjonen til å utforme og gjennomføre politikk, retningslinjer og tiltak for yrkesveiledning og yrkesopplæring i samarbeid med arbeidstakernes og arbeidsgivernes organisasjoner.

Rådet er sterkt uenige at partsarbeidet ikke skal lovfestes. Forankring i ILO-konvensjonen (142) ivaretar ikke partsdeltakelsen godt nok. I henhold til ILO-konvensjon 142 skal politikk, retningslinjer og tiltak for yrkesopplæring gjennomføres i samarbeid med partene i arbeidslivet når det høver og er i samsvar med nasjonal lov og praksis.

I arbeidet med yrkesfagutdanning er SRY og faglige råd likeverdige parter med myndighetene i arbeidet frem til myndighetene skal fatte beslutning. I trepartssamarbeidet i yrkesfagutdanning er det myndighetens rolle å beslutte forskrifter og retningslinjer og vedta lov, mens arbeidslivets parter skal gi råd. Man er således ikke to likestilte parter i hele prosessen, men er likeverdige parter frem til myndighetene skal fatte beslutning som myndighet. Dette krever klare retningslinjer og felles forståelse mellom de tre partene. Som eksempel viser vi til resultatet av forhandlingene om praksis vedrørende avgjørende innflytelse på Vg3 læreplanene for de faglige rådene høsten 2019.

SRY, de faglige rådene, læreplangrupper og klagenemnd for ikke bestått fag- og svenneprøve må forankres i lov. Oppgavene forankres i forskrift.

Utvalget legger til grunn at det er innarbeidet praksis at statlige myndigheter oppnevner læreplangrupper – også der loven ikke krever det i dag. Utvalget mener derfor at det er unødvendig å ha regler i loven om

hvordan statsforvaltningen skal utarbeide læreplaner for fag. Utvalget foreslår derfor at opplæringsloven § 12-5 ikke videreføres.

Rådet mener at partenes deltakelse i læreplanarbeidet er avgjørende for å sikre at arbeidslivets behov blir ivaretatt i de enkelte lærefag. Partenes deltakelse må lovfestes.

Prøvenemnder er omtalt under kap. 29.4.6 "Mindre endringer og språklige justeringer". Det er ingen egne forslag om prøvenemnd. Rådet mener at prøvenemnder må forankres i forskrift.

Behov for nasjonale retningslinjer for prøvenemnder

I Reform 94 fantes det egne nasjonale retningslinjer for den praktiske delen av fag-/svenneprøven. Det var utarbeidet retningslinjer til hvert enkelt fag. Ved innføringen av skolereformen Kunnskapsløftet i 2006 utgikk disse nasjonale retningslinjene fra læreplanene, og avleggelse av fag-/svenneprøver og prøvenemnder står i dag i Opplæringsloven og Forskrift til opplæringsloven.

Det er her Faglig råd mener det bør lages nasjonale retningslinjer. Praksis i dag er at det enten er fylkeskommunen som samler prøvenemndene for å utarbeide vurderingsgrunnlaget for fag- eller svenneprøvene, eller at det er opp til den enkelte prøvenemnd i hvert enkelt fag å lage vurderingskriterier. Her bør det komme noen nasjonale retningslinjer på hva vurderingsgrunnlaget minimum bør inneholde. I tillegg bør det stå at fylkene har lokal frihet til å utarbeide kriterier i tillegg til de nasjonale.

Vennlig hilsen

Faglig råd for bygg- og anleggsteknikk

Jørgen Leegaard (sign)
Leder

Hege Espe (sign)
Nestleder